

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 10, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 001.5(477.64)

Н. Г. Фатюха,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
В. О. Шевченко,
магістрант ФЕУ-149, Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

АНАЛІЗ НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2012-2013 РОКИ

N. G. Fatyuha,
к. е. с., associate professor, associate professor of department of finances and credit, Zaporizhzhya national technical university, Zaporizhzhya
V. O. Shevchenko,
Zaporizhzhya national technical university, Zaporizhzhya

AN ANALYSIS OF SCIENTIFIC AND SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITY OF ENTERPRISES OF ZAPORIZHZHYA AREA IS FOR 2012-2013

Досягнення науки й техніки повинні виступати ключовим фактором сучасного розвитку економіки. Проведений аналіз стану наукового потенціалу, фінансового забезпечення, результативності наукової діяльності Запорізької області дав змогу визначити основні проблеми, що зумовлені насамперед відсутністю чіткої державної стратегії розвитку науки, край обмеженими обсягами її фінансування, скороченням числа науковців, загальним падінням престижу наукової праці, «постарінням» науки, відсутністю належного попиту національної економіки на розробки вітчизняних науковців. Вдосконалення процесів створення й впровадження результатів наукової й інноваційної діяльності, сприяння розвитку науково-технічного потенціалу та його кадрового забезпечення, належне фінансування наукових досліджень й інноваційних проектів є напрямком покращення сучасного стану наукової та науково-технічної діяльності.

The achievements of scitech must come forward as a key factor of modern development of economy. The conducted analysis of the state of scientific potential, financial providing, effectiveness of scientific activity of the Zaporizhzhya area gave an opportunity to define basic problems, that is predefined first of all by absence of clear state strategy of development of science, very limit volumes of her financing, reduction of number of scientists, common falling of prestige of scientific work, "decrepitude" of science, absence of the proper demand of national economy on developments of home scientists. Perfection of processes of creation and introduction of results of scientific and innovative activity, assistance to development of scientific and technical potential and him skilled providing, the proper financing of scientific researches and innovative projects is direction of improvement of the modern state of scientific and scientific and technical activity.

Ключові слова: наука, науково-технічна діяльність, наукові організації, галузі науки, науковці, наукові роботи, інновації, внутрішні поточні витрати, Запорізька область.

Keywords: science, scientific and technical activities, research organizations, science, scientists, research papers, innovation, internal operating costs, Zaporizhia region.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки потребує використання нових наукових знань та інновацій. Провідні економісти світу, зокрема Р. Барро, К. Ерроу, П. Ромер, Х. Узава, до факторів економічного зростання відносять рівень наукових знань, а найважливішим чинником економічного розвитку вважають технологічні зміни, що є результатом наукової діяльності. [1].

Слід відзначити, що на сучасному етапі розвитку для української науки характерні глибокі кризові явища, зумовлені насамперед відсутністю чіткої державної стратегії розвитку науки, край обмеженими обсягами її фінансування, залишається низьким престиж наукової праці та соціальний статус науковців, падіння попиту підприємств на дослідження й розробки, і як слідство, зниження реальної величини витрат на ці цілі. Дослідження цих тенденцій, що характеризують динаміку наукового потенціалу Запорізької області в останні роки і визначає актуальність цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку та підвищення ефективності наукової й інноваційної діяльності займалися такі науковці як: З.С. Варналій, В.М. Геєць, С.Ю. Глазьев, А.М.Єріна, В.Л. Осецький, Г.С. Цехмістрова, А.А. Чухно та ін. Створення сприятливих умов для розвитку та підвищення ефективності наукової й інноваційної діяльності повинно бути пріоритетним завданням державної інноваційної політики, адже вплив науково-технічної та інноваційної сфер на розвиток і зростання економічної системи набуває на сучасному етапі вирішального значення.

Метою статті є дослідження реальної ситуації науки та науково-технічної діяльності підприємств і організацій Запорізької області та пропозиції щодо подальшого їх розвитку.

Вклад основного матеріалу. Світовий досвід показує, що створення сприятливих умов для розвитку науки і техніки виступають головним механізмом стимулювання наукової й інноваційної діяльності підприємств.

Слід констатувати, що Україна залишається однією з найпотужніших наукових держав європейського континенту, українські учені за великим переліком напрямків наукових досліджень усе ще перебувають на передових позиціях у світовому науковому просторі. Однак при цьому для української науки характерні глибокі кризові явища, зумовлені насамперед відсутністю чіткої державної стратегії розвитку науки, край обмеженими обсягами її фінансування (в 2011 року фінансування науки вперше впало до рівня 0,29% ВВП, що є показником слаборозвинених держав), несформованістю дієвої інноваційної системи, яка б забезпечувала неперервний зв'язок від наукових досліджень через науково-технологічні розробки до сучасних високотехнологічних виробництв [2].

Незважаючи на скорочення фінансування в сфері науки, в Запорізькій області зберігається мережа наукових організацій. Загальна кількість підприємств та організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи рік від року не особливо різнилась. У 2013р. порівняно з 2012р. їх кількість зменшилась на 10,3% і становила 26 підприємств та організацій Запорізької області. Організаційно наука області зосереджена в галузевому секторі (13 організацій, або 50,0% загальної

кількості), вищих навчальних закладах (7, або 26,9%), академічному секторі (4 організації, або 15,4%) та заводському (2, або 7,7%).

Із загальної кількості наукових організацій (підприємств), які виконували наукові дослідження та розробки, 14 (53,9%) належать до підприємницького сектору діяльності, 7 (26,9%) – до сектору вищої освіти, 5 (19,2%) – до державного.

Майже половина організацій (46,2%) виконували дослідження та розробки в галузі технічних наук, багатогалузевих – 34,6%, природничих – 19,2% [3].

Таблиця 1.
Кількість наукових організацій за галузями наук

	2012	2013	Відхилення, %
Усього	29	26	-10,3
технічні науки	14	12	-14,3
природничі науки	5	5	-
біологічні	1	1	-
медичні	1	1	-
сільськогосподарські	3	3	-
суспільні	–	–	-
наукові установи та вищі навчальні заклади, що мають багатогалузевий профіль	10	9	-10,0

Особливої уваги заслуговує персонал, зайнятий науковими дослідженнями та розробками. Негативні тенденції в науковій діяльності є наслідком скорочення числа науковців (більш як утричі за роки незалежності, причому особливих утрат зазнали природничі й технічні науки), загальне падіння престижу наукової праці, «постаріння» науки через неможливість залучення до неї в достатніх обсягах талановитої молоді, відсутність належного попиту національної економіки на розробки вітчизняних науковців. Водночас посилюється процес наукової еміграції, коли Україна фактично інвестує своїм інтелектом інші держави. Ці негативні процеси охопили всі сектори національної науки – академічний, університетський і виробничий («галузевий»), причому особливих втрат зазнали університетський і виробничий сектори [2].

Так, на кінець 2013р. чисельність працівників основної діяльності в наукових організаціях Запорізької області складала 4862 особи, що на 7,6% менше, ніж на кінець 2012р. Питома вага запорізьких науковців у загальній їх чисельності в Україні становила 4,0%.

Понад 50% працівників основної діяльності мали повну вищу освіту, 24,7% – базову чи початкову вищу освіту.

Кількість спеціалістів, які безпосередньо виконували наукові дослідження й розробки у 2013р. зменшилась на 10,1% і становила 1837 осіб (без урахування сумісників), з яких 1285 – дослідники та 552 техніки.

Питома вага зазначених спеціалістів у загальній чисельності виконавців наукових та науково-технічних робіт складала 37,8% (у середньому по Україні – 63,2%, в Донецькій області – 72,4%, Дніпропетровській – 66,2%, Харківській – 63,9%) [3].

Переважаюча кількість спеціалістів зосереджена в галузі технічних наук – 1327 осіб, або 72,2% загальної чисельності, у вузах та наукових установах, що мають багатогалузевий профіль – 313 осіб (17,0%), в галузі сільськогосподарських наук – 161 особа (8,8%), біологічних наук – 35 осіб (1,9%), медичних наук – 1 особа (0,1%).

Як і в попередні роки, більшість дослідників (85,1%) працювало в організаціях підприємницького сектору діяльності. Наукові та науково-технічні роботи в організаціях галузевого профілю виконували 84,1% дослідників, академічного – 10,1%, у вищих навчальних закладах – 4,2%, у заводській науці – 1,6%. Дослідницькою діяльністю займалися 508 жінок, або 39,5% загальної кількості дослідників.

Аналіз вікової структури дослідників, які виконували наукові та науково-технічні роботи в 2013р. свідчить про те, що 38,0% з них знаходяться у віці, коли рівень професійної віддачі найвищий (30–49 років) і 25,7% – це фахівці пенсійного віку.

У 2013р. в наукових організаціях та відповідних підрозділах підприємств і вищих навчальних закладах виконували наукові роботи 92 фахівця вищої кваліфікації (у 2012р. – 97).

До виконання наукових досліджень та розробок також залучалися фахівці на засадах сумісництва. У 2013р. порівняно з 2012р. кількість таких фахівців зменшилась на 51,5% і становила 745 осіб. Майже кожен другий спеціаліст-сумісник мав ступінь доктора або кандидата наук.

Питома вага науковців-сумісників, які працювали в організаціях сектору вищої освіти, збільшилась на 6,7 в.п. та становила 86,4%. У підприємницькому секторі цей показник збільшився з 6,5% у 2012р., до 12,9% – у 2013р., в державному – з 0,4% до 0,7% відповідно. Спеціалісти-сумісники в організації, що відносились до приватного неприбуткового сектору діяльності, у 2012р. та у 2013р. до роботи не залучались.

Серед регіонів України станом на 31 грудня 2013р. Запорізька область займає восьме місце за кількістю докторів та кандидатів наук.

Із загальної кількості фахівців вищої кваліфікації 50,6%, або 1585 осіб становлять жінки, з них ступінь доктора наук мають 7,7% жінок-науковців, кандидатів наук – 92,3%.

Вчене звання академіка мало 58 осіб, або 1,9% загальної кількості докторів та кандидатів наук, члена-кореспондента – 38 (1,2%), професора – 260 (8,3%), доцента – 1532 (48,9%), старшого наукового співробітника – 64 (2,0%).

У вищих учбових закладах працювало 85,9% фахівців з науковими ступенями, у конструкторських бюро, дослідних станціях та інших організаціях – 10,3%, на промислових підприємствах – 2,1%, в науково-дослідних інститутах – 1,7%.

Переважаюча кількість науковців вищої кваліфікації, як і в попередні роки, працює в медичних, технічних та економічних галузях наук. Так, науковою діяльністю в галузі медичних наук займається 24,6% докторів наук та 16,6% кандидатів наук області, технічних – 16,7% та 18,7% відповідно, економічних – 9,1% та 12,7% відповідно.

Порівняно з 2012р. частка молодих вчених у віці до 40 років зменшилась на 0,1 в.п. і становила 34,2%, фахівців, старших за 60 років – зменшилась на 0,8 в.п. (23,4%).

Середньооблікова кількість штатних працівників на підприємствах та установах сфери наукових досліджень та розробок, з кількістю працюючих 10 осіб і більше, за 2013р. становила 4,9 тис. осіб (на 15,9% менше, ніж торік).

Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника за 2013р. становила 4222 грн., що на 5,9% більше, ніж у 2012р. та на 34,4% більше, ніж по економіці в цілому (3142 грн.).

Наукові підприємства та установи неспроможні повністю забезпечити працівників роботою. Про це свідчить наявність на них вимушеної неповної зайнятості. Так, у 2013р. 899 працівників працювали з економічних причин у режимі неповного робочого дня (тижня), що становить 18,2% середньооблікової кількості штатних працівників даного виду економічної діяльності.

Для виконаного у 2013р. обсягу робіт або надання послуг (при умові повної зайнятості працівників) було б достатньо 91,9% задіяної кількості працівників (4,5 тис. осіб). Зайнятість повний робочий час дозволила б підвищити фактичний рівень заробітної плати одного штатного працівника на 10,0%, або на 420 грн.

Становище з виплатою заробітної плати у сфері наукових досліджень та розробок залишається незадовільним. Сума невиплаченої заробітної плати в порівнянні з 1 січня 2014р. збільшилась на 18,7%.

Підприємства та організації за ринкових умов господарювання мають можливість використовувати різні способи фінансування наукової та науково-технічної діяльності. Це, з одного боку, забезпечує певну свободу дії при виборі джерел фінансування, з другого боку – обумовлює необхідність підвищення вимог до процесу прийняття відповідних рішень, тому що характер походження, умови притягнення та структура задіяного в інвестуванні капіталу значно обумовлює ефективність наукових проєктів, доцільність їх реалізації.

Загальний обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у 2013р. становив 513,1 млн.грн., що на 11,6% менше попереднього року. Фінансування цих витрат за рахунок державного бюджету зменшилось проти 2012р. на 22,2% і склало 21,4 млн.грн., у січні–березні 2014р. – збільшилось на 5,8% і склало 4,2 млн.грн.

Організації галузевого сектору науки отримали 95,5%, або 490,2 млн. грн. загального обсягу, академічного – 2,8% (14,4 млн.грн.), ВНЗ – 1,5% (7,7 млн.грн.), заводського – 0,2% (0,9 млн.грн.).

Основна частка асигнувань загального обсягу приходилася на технічні науки (86,4%) та організації, що мають багатогалузевий профіль (10,1%).

Основним джерелом фінансування витрат на науково-технічні роботи, як і в попередні роки, залишаються кошти іноземних джерел (49,8%). Питома вага коштів організації підприємницького сектора становила 38,2%, коштів держбюджету – 4,2%, власних – 7,6%, коштів організації державного сектора – 0,2%.

Аналіз результатів фінансової діяльності підприємств, які займаються науковими дослідженнями та розробками у 2013р. показав, що 62,4% підприємств були прибутковими і одержали 119,1 млн. грн. прибутку, що на 61,1% більше, ніж у попередньому році. Збитково спрацювало 37,6% підприємств, якими допущено збитків на суму 81,3 млн. грн., що на 26,1% більше, ніж у 2012р.

Сальдовий фінансовий результат до оподаткування становив 37,8 млн. грн. прибутку, що на 28,3 млн. грн. більше попереднього року.

Валові витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт в 2013р. зменшилися у порівнянні з 2012р. на 14,4% і склали 529,3 млн.грн. Зменшилися витрати на оплату послуг сторонніх організацій, які залучалися до виконання досліджень та розробок (зовнішні витрати), на 56,8% і склали 16,1 млн.грн., або 3,0% загального обсягу валових витрат (у 2012р. – 37,3 млн.грн. та 6,0% відповідно). В основному сторонні організації залучалися до проведення досліджень і розробок у галузі технічних наук та в організаціях, що мають багатогалузевий профіль. Витрати на оплату їх послуг склали 98,8% загального обсягу зовнішніх витрат.

Найбільші валові витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт (95,3%) мали підприємства та організації підприємницького сектора діяльності.

Сума інвестицій на виконання наукових та науково-технічних робіт у 2013р. становила 38,8 млн. грн., або 7,6% загальної суми внутрішніх витрат. На придбання устаткування було спрямовано 71,4% капітальних вкладень, 26,7% – на інші капітальні витрати, пов'язані з дослідженнями та розробками.

Внутрішні поточні витрати на створення науково-технічної продукції склали 474,4 млн.грн. Майже половина цих витрат (47,7%) приходилася на оплату праці. Відрахування на інші матеріальні витрати становили 24,9%, на соціальні заходи – 16,8%, матеріальні витрати – 3,3%, інші поточні витрати – 7,3%. Майже не змінилась у порівнянні з попередніми роками структура розподілу витрат за видами робіт. З внутрішніх поточних витрат 91,1% припадало на науково-технічні розробки, 4,0% – на науково-технічні послуги, 3,0% – на прикладні дослідження, 1,9% – на фундаментальні дослідження.

Таблиця 2.
Обсяг внутрішніх поточних витрат на виконання науково-технічних робіт, тис. грн. [3]

	2012	2013	Відхилення, %
Усього	553318,7	474362,1	-14,3
у тому числі на			
фундаментальні дослідження	9156,3	9135,9	-0,2
прикладні дослідження	17873,4	14029,0	-21,5
науково-технічні розробки	509167,6	432249,0	-15,1
науково-технічні послуги	17121,4	18948,2	10,7

Наукові організації та відповідні підрозділи підприємств підприємницького сектора діяльності витратили 95,2% загального обсягу внутрішніх поточних витрат, державного – 3,3%, сектора вищої освіти – 1,5%.

Понад 95,6% внутрішніх поточних витрат на дослідження та розробки витрачено науковими організаціями м.Запоріжжя.

Найбільша частина загального обсягу внутрішніх поточних витрат (95,5%), як і в попередніх роках, припадає на організації галузевого профілю. Наукові установи академічного профілю мали 2,8% цих витрат, вищі навчальні заклади – 1,5%, заводська наука – лише 0,2%.

На наукові дослідження та розробки зі створення або удосконалення нових видів виробів, технологій та матеріалів організації витратили 409,4 млн.грн., з яких 41,7% – на замовлення промислових підприємств.

Більша частина валових витрат на виконання досліджень та розробок була витрачена в галузі технічних наук (87,5%) та науковими організаціями, що мають багатогалузевий профіль (8,9%).

Із загального обсягу валових витрат внутрішні поточні становлять 93,1 млн.грн., з яких на оплату праці приходить 47,3%.

Обсяг наукових і науково-технічних робіт, виконаних у 2013р., склав 568,6 млн.грн., що на 18,7% менше, ніж у попередньому році. З цього обсягу власними силами наукових організацій виконано робіт на суму 552,4 млн.грн. проти 662,3 млн.грн. – у 2012р.

Запорізьким науковцям належить 4,7% загальноукраїнського обсягу наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій, що на 1,2 в.п. менше, ніж у 2012р. Частка наукових і науково-технічних робіт у загальному обсязі зменшилась на 1,4 в.п. і склала 96,0%. Обсяг наукових досліджень та розробок, виконаних власними силами організацій, в галузі технічних наук складав 87,1%, організаціях багатогалузевого профілю – 9,7%, природничих – 3,2%. Більша частина цих робіт (95,3%) належить організаціям підприємницького сектора.

Протягом останніх років структура розподілу обсягу наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій, за видами робіт майже не змінилась. Перше місце займають науково-технічні розробки (92,8%). Питома вага науково-технічних послуг в загальному обсязі становила – 3,1%, прикладних досліджень – 2,6%, фундаментальних досліджень – 1,5%.

Частка наукових та науково-технічних робіт у загальному обсязі робіт становила 96,8%, що на 2,5 в.п. менше відповідного періоду попереднього року. На галузь технічних наук приходився найбільший обсяг науково-технічних розробок (93,3%), науково-технічних послуг (70,7%), прикладних досліджень (23,0%). Найбільший обсяг фундаментальних досліджень виконували організації, які відносяться до галузі природничих наук (64,6%).

Складний фінансовий стан більшості наукових організацій вплинув на результати наукової та науково-технічної діяльності. Кількість робіт, які виконувались науковими організаціями, відповідними підрозділами підприємств і вищих навчальних закладів, у 2013р. порівняно з 2012р. збільшилась на 3,4% і становила 999 одиниць. Із загальної кількості робіт 15,8% мали інноваційну спрямованість.

Із загальної кількості робіт, що виконувались науковими організаціями України, на долю Запорізької області припадає 2,1% (Харківської області – 17,8%, Донецької – 7,7%, Дніпропетровської – 5,4%, Одеської – 4,7%). У 2013р. кількість виконуваних робіт в галузі технічних наук складала 702 одиниці, багатогалузевого профілю – 227, сільськогосподарських – 62, медичних – 5, біологічних – 3 одиниці.

Науковими підрозділами підприємств в 2013р. було виконано 11,3% загальної кількості робіт, науковими установами академічного профілю – 7,0%, вищими навчальними закладами – 16,6%, організаціями галузевого профілю – 65,1%.

Питома вага робіт по створенню нових видів виробів і технологій у 2013р. дорівнювала 40,0% загальної кількості (у 2012р. – 43,5%). При виконанні майже кожної третьої роботи зі створення нових видів виробів використовувались нові технічні рішення на рівні винаходу. З розроблених нових технологій 6,2% – ресурсозберігаючі. Також 10,9% робіт були направлені на створення нових методів, теорій, 2,0% – сортів рослин та порід тварин, 1,0% – видів матеріалів.

Впроваджено у виробництво, прийнято замовником було 65,5% загальної кількості виконаних робіт, або 654 одиниці, серед них 107 – зі створення нових видів виробів, 125 – технологій, 24 – методів, теорій, 1 – матеріалів, 1 – сортів рослин та порід тварин.

Із загальної кількості робіт, 3 роботи мали пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки, які направлені на створення нових видів виробів, технологій, матеріалів. Обсяг наукових досліджень і розробок за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки в 2013р. склав 0,1 млн.грн.

У 2013р. науковими організаціями області продовжувались роботи по створенню високоефективних розробок: нових технологій виробництва металопродукції, сталей та сплавів, техніки та обладнання промислового призначення у т.ч. спрямованих на енергозбереження, з підвищення якості виробів і матеріалів, нових комп'ютерних засобів та систем радіозв'язку, нових досліджень у сфері сільського господарства, охорони здоров'я людини та охорони довкілля та інші.

У 2013р. в наукових організаціях та відповідних підрозділах промислових підприємств, вищих навчальних закладах проводилась патентно-ліцензійна робота. Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів у Державний Департамент інтелектуальної власності України та у компетентні органи з охорони прав інтелектуальної власності іноземних держав становила 196 проти 146 – у 2012р. Отримано охоронних документів в Україні та інших країнах світу в 2013р. 185 проти 188 – у 2012р. з яких 182 (185 і 192) діють на території України.

Кількість робіт, опублікованих працівниками наукових організацій, порівняно з попереднім роком зменшилась на 21,6% і склали 7972 одиниці (10166 – у 2012р.). З цих робіт 97,9% припадає на сектор вищої освіти. Переважна кількість робіт (97,6%) опублікована організаціями, що мають багатогалузевий профіль. Із загальної кількості друкованих робіт 564 окремих монографій, підручників, навчальних посібників, 3509 статей у наукових фахових журналах (з них 579 – увійшли до міжнародних баз даних), 3899 – інші друковані роботи.

З метою реалізації свого потенціалу, підвищення кваліфікації та поліпшення матеріального становища науковці налагоджують контакти з закордонними науковими організаціями. Так, у 2013р. було 176 виїздів за кордон, з яких 78,4% – з метою проведення наукових досліджень, 18,8% – стажування, навчання, підвищення кваліфікації, 2,8% – на викладацьку роботу. Найбільше виїздів здійснили працівники організації галузевого профілю (69,9%). Крім того, науковці області 282 рази виїжджали за межі України з метою участі в міжнародних семінарах, конференціях. З них 80,1% припадає на виїзди працівників вищих навчальних закладів.

У 2013р. науковими організаціями області проведено 36 міжнародних конференцій та семінарів, з яких 34 – вищими навчальними закладами; отримано 50 грантів на наукові роботи від міжнародних фондів, з яких 33 – індивідуальних та 17 – колективних.

Розробки науковців області користуються попитом за кордоном України. У зовнішній торгівлі послугами їм належить помітна роль. Так, у 2013р. експорт послуг, пов'язаних з дослідженнями та розробками в галузі природничих та технічних наук складав 7,5% у загальному обсязі наданих послуг і дорівнював 17113,9 тис.дол.США.

У порівнянні з попереднім роком їх вартість збільшилась на 4,7%. Більша частина експорту наукових послуг була надана замовникам з Російської Федерації – 13505,3 тис.дол. (78,9% загального обсягу), Китаю – 1531,4 тис.дол. (9,0%), Гватемали – 979,4 тис.дол. (5,7%). На інші країни приходилося 6,4% загального показника експорту даних послуг.

У той же час, імпорту цих послуг проти 2012р. зменшився в 3,1 рази і склав 2052,2 тис.дол., або 2,0% загального обсягу. Основним партнером була Російська Федерація – 1287,9 тис.дол. (62,8% загального обсягу).

За результатами зовнішньої торгівлі послугами дослідження та розробки у 2013р. сформувалося позитивне сальдо 15061,7 тис.дол. Проти 2012р. відбулося його збільшення в 1,5 рази.

Висновки. Таким чином з проведеного аналізу можна зробити наступні висновки:

- розробка й реалізація науково-технічної політики, що відповідає реаліям нинішнього етапу, припускає глибоке розуміння процесів, що відбуваються, у всій їхній повноті й складності, що у свою чергу неможливо без усе більш повного використання достовірних і надійних статистичних даних про розвиток науки. Причому мова йде вже не тільки про задоволення інформаційних потреб органів керування, але й підприємців, аналітичних досліджень, широкої громадськості, міжнародного співтовариства. Більше того, ускладнюється сам механізм вироблення й реалізації державної науково-технічної політики, що припускає узгодження інтересів різних органів влади (уряду, міністерств і відомств, місцевих адміністрацій), економічних агентів (підприємств й організацій різних форм власності) і самого наукового співтовариства;

- статистика на практиці стає інструментом моніторингу науки, обґрунтування науково-технічної політики, оперативного реагування на її пріоритети й не просто відображаючи сформовані тенденції, але й дозволяючи передбачати їхні можливі зміни в майбутньому;

- основним джерелом фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт, як і в попередні роки, залишаються кошти іноземних замовників (49,8%). Кошти державного бюджету складають лише 4,2% загального обсягу;

- обсяг наукових та науково-технічних робіт у 2013р. зменшився на 18,7% і становив 568,6 млн.грн

- зменшилися внутрішні витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт. У 2013р. вони склали 513,1 млн.грн. що на 11,6% менше попереднього року. Основна частина їх приходиться на науково-технічні розробки;

- продовжується скорочення загальної чисельності працівників, які виконували наукові та науково-технічні роботи (у 2013р. – на 7,6%). Питома вага запорізьких науковців у загальній їх чисельності в Україні становила 4,0%;

- досягнення науки й техніки повинні виступати ключовим фактором поліпшення якості продукції, послуг, економії трудових і матеріальних витрат, росту продуктивності праці, удосконалення організації виробництва й підвищення його ефективності; сприяння застосуванню сучасних високоефективних технологій, розвитку наукового потенціалу та кадрового забезпечення; створення умов для розширення і збільшення кількості інноваційних структур (технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, інноваційні центри, інноваційні біржі).

Все це, в остаточному підсумку, підвищить конкурентоздатність підприємств і продукції, як на внутрішньому так і на світовому ринках.

Список використаних джерел.

1. Аналітична довідка. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2012 рік http://www.dkni.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/_08%2007%202013.pdf.

2. Проект нового Закону України «Про засади наукової і науково-технічної політики». [Електронний режим].- Режим доступу: http://www.anvsu.org.ua/index.files/Announcements/Zakon_nauka-obhov.htm

3. Наукова та науково-технічна діяльність Запорізької області в 2013 році та 1 кварталі 2014 року. Комплексна економічна доповідь/ За редакцією В.П.Головешка. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Запорізькій області.- Запоріжжя, 2014.- 21 с.

4. Цехмістрова Г.С. : Основи наукових досліджень. Навч. Посібник. / Г.С.Цехмістрова –Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003 – 240с.

5. Климівич Н.І. Особливості та специфіка розвитку науково-технічної діяльності в Україні/ Н.І. Климівич <http://duep.edu/uploads/vidavnitstvo14/ekonomichnij-nobelivskij-visnik-114/7617.pdf>.

References.

1. "Stan rozvytku nauky i tekhniky, rezultaty naukovoї, naukovo-tekhnichnoї, innovatsiinoї diialnosti, transferu tekhnolohii za 2012 rik", [Online], available at: http://www.dkni.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/_08%2007%202013.pdf.

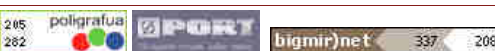
2. Proekt novoho Zakonu Ukrainy «Pro zasady naukovoї i naukovo-tekhnichnoї polityky», [Online], available at: http://www.anvsu.org.ua/index.files/Announcements/Zakon_nauka-obhov.htm

3. (2014), *Naukova ta naukovo-tekhnichna diialnist Zaporizkoi oblasti v 2013 rotsi ta 1 kvartali 2014 roku. Kompleksna ekonomichna dopovid/ Za redaktsiieiu V.P.Holoveshka. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Holovne upravlinnia statystyky u Zaporizkii oblasti, Zaporizhzhia, Ukraine*, p. 21.

4. Tsekhmistrova, H.S.(2003), *Osnovy naukovykh doslidzhen. Navch. Posibnyk*, Vydavnychi Dim «Slovo», Kyiv, Ukraine, 240.

5. Klymovich, N.I. "Osoblyvosti ta spetsyfika rozvytku naukovo-tekhnichnoї diialnosti v Ukraini", [Online], available at: <http://duep.edu/uploads/vidavnitstvo14/ekonomichnij-nobelivskij-visnik-114/7617.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"